

vő ekkleziák iskolai vizsgálatára szekérrel s kocssal indulva ki s minden estvére honjukba nem térhetvén, természetesen tetemesebb költségbe kerülnek, a mellett hogy ők is „ex nobili officio“ díjtalanul végzik kötelességüket. A következő évek meg fogják mutatni, mily szellemi nyeresémet idéz elő e változtatás.

4.) Pártoltatott azon indítvány, miszerint isteni tisztelet tartáskor csak az egy könyörgés után mondandó Úri ima. Ugy az úrvacsorai asztalnál is csak az előima után.

5.) Egyházkörünk törvényerőre kívánja emeltetni, hogy a ki vagy kik az ekkleziás tagok közül a belső emberek ellen vádat emelve (az 1875-iki kolozsvári Főtanács 17. sz. alatti határozata 4-ik cikkét szem előtt tartva) vizsgáló bizottságot kérnek ki: előlegül tegyenek le 15 o.ért. frtot, mit utólagoson az fog hordozni, ki a vád alatti hibában vagy méltatlanul vádaskodás bűnében találtatik. *)

6.) Tárgyalás alá került a nagypénteki passio ügye is, melyet a mesteri kar egyes tagjai egyik-másik körből több idő óta újítás alá kivántak vétetni. A gyűlés hozzájárul e kívánathoz, a mennyiben ohajtaná, ha a Főt. Képv. Tanács egy szakértőnek átadná szövege lehető rövidítése s egy-két kifejezésnek jobbal helyettesítése végett.

Egyébiránt a mesteri kar nem mutatott valami élénk részvételt e tárgyban; mintha hallgatólag elismerné, hogy úgy is a hogy van (a passio) mégis csak kényelmesebb dolog azt elénekelni, mint magát a kinszenvedést elhordozni.

x. y.

IRODALMI ÉRTESITŐ.

Dávid Ferencz emléke. Eliteltetése és halála háromszázados évfordulójára. J a k a b E l e k magyar tudom. akadémiai tagtól. Budapest, 1879. Czimlap, ajánlat, előszó és tartalom I—XVI. Szöveg: 1—256 l. Egyh. tört. emlékek, a D. F. életrajzához 1—80 l. egy körrajz lappal.

Jelen füzetünk majdnem egész tartalma a Dávid Ferencz háromszáz éves jubilaema alkalmából f. évi augustus 24-én Sz.-Kereszturon megkezdett zsinat örök nevezetességü mozzanataival foglalkozik. E sorok a kitünő történész, e közlöny egyik régi hive és kiváló szorgalmu munkatársa, Jakab Elek, m. tud. akad. lev. tag által, az egyházi főtanács megbizásából e nevezetes alkalomra irt s fennebbi czim alatt megjelent könyv ismertetésére szánvák, mely a zsinat előtt pár nappal kerülvén ki csak sajtó alól, ezt megelőző füzetünkben nem ismertethettük.

A midőn ezuttal is röviden ismertetjük, nem annyira a könyv kritikai méltatását tűztük célunkká, mint inkább olvasóinknak kívánunk szolgálatot tenni, figyelmüknek e könyvre való felhívásával.

*) Az Egyh. K. T. nem tartván czélszerűnek, hogy az igazságkeresés útja bárki előtt is megnehezítettessék, Maroskőr határozatát nem erősítette meg. — Szerk.

Bátran kimondhatjuk, hogy e munka egyháztörténeti irodalmunkban páratlanul áll, nemcsak azon körülménynél fogva, mert a legnagyobb magyar vallási reformatornak bámulandó nagy alakja ebben van először feltüntetve, hanem mert oly mesterileg állítja azt elénk, hogy lehetetlen, hogy még a nem unitárius hitű olvasóra nézve is hódító hatást ne gyakoroljon, el ne ragadjon. Ama remek essayk: János Zsigmond, Szt. Ábrahámi Mihály és Farkas Sándor nagyérdemű írója e művével egy új fényes koszorút fűzött halantékai körül.

A munkát szerző „Kelemen Benőnek, minden unitárius ügy áldozó barátjának“ ajánlotta.

Műve I—XIV. fejezetben tárgyalja a hit és lelkiismereti szabadság merész bajnoka s az unitárius vallás alapítója, korát túlhaladott fölvilágosult szellemű reformator élete történetét

Az I. fejezetben: Dávid Ferencz születéshelye, ideje, nemzetisége, ifju kora, kiképeztetése s patronussa felderítésével foglalkozik a szerző, melynek végeredménye az, hogy Dávid Ferencz 1510 táján Kolozsvárt született egyszerű polgári állású szülőktől, s hogy kiképeztetését a hazai nemzeti iskolákban, ennek betetőzését Wittenbergben, a reformatio meleg fészkeben nyerte.

A II-ik és III-ik fejezetekben már Dávidnak mint besztercezi tanodai igazgató s péterlaki plebánosnak első reformatori mozdulatait, s az 1555-beli széki zsinaton Stancaroval szemben nyert diadalát tárgyalja, mely után Kolozsvár és N. Szében város egyszerre tisztelék meg meghívásaikkal, szép jövedelmű plebánosi hivatalaik felajánlásával. Ő Kolozsvár meghívását fogadta el, mely által Kolozsvár 1555-től fogva Dávid működésével az erdélyi reformatio központja lett.

A IV—VII-ik fejezetekben a Kálmancsehi és Stancaro elleni harczokat, az 1557-ki kolozsvári zsinat eseményeit — melyekben Dávid már mint az erdélyi magyar luth. ekklák superintendense szerepel — tárgyalja; később az urvacSORA kérdésben a Kalvin nézete felé való hajlásával s az 1558—1560. évekbeli terjedelmes irodalmi munkásságával foglalkozik, mely időtől fogva udvari predicator s a Kalvin nézetűek püspöke (1560—1564). Ez időben jő be Blandrata. Dávid kedvező állása alkalmat szolgáltatván Serveto s mások iratai megismerésére, nézetei mindinkább fejlődnek, s Károlyi Péterrel való összeütközése a szt. háromság kérdését hozta szőnyegre, mely után Dávidnak az unitarismus ügyében folytatott irodalmi és szóbeli hitvitái kerülnek tárgyalás alá. Ennek küzdelmeit, diadalát s későbbi üldözését tárgyalja szerző a VIII—XIV-ik fejezetekben, melyek munkája legnagyobb részét foglalják el. (76—255. ll.)

A mit itt közöltünk, csak száraz váza a műnek. Terünk szük volta miatt egyes jellemzőbb helyek közlését is mellőznünk kell. Különben is olvasni kell e művet a maga egészében és szépségében, hogy az ember Dávid F. kerához képest végtelen nagy szellemi fenségességét, türelmeségét, és a mit egyszer igaznak lenni megismert, annak kimondásában, egész élete feláldozásáig elmenő lelki bátorságát, szóval reformatori lánglelkét és prófétai jellemét csodálhassa és a szerzőt úgy tárgyias

felfogás, párttalan ítélet, mint művészi előadás tekintetében méltányolni tudja. Egyik rendkívüli nagy érdeme szerzőnek, hogy nemcsak Dávid F. életének hű képét tárja az olvasó elé, hanem az ő vezérszellemétől áthatott hazai reformatio egész genesisét és folyamát. Magát a kort oly hű vonásokkal festi, hogy a ki e munkát és annak ropant adatbőségét nem ismeri, nem ismerheti alaposan a hazai hitújítási mozgalmak történetét sem.

És végül a miért a szerzőnek felsorolt érdemei mellett osztatlan elismeréssel kell adoznunk, hogy ő a XVI. száz honunkban legkimagaslóbb vallási reformatorának, theologusának életrajzát írta meg és a theologiai ismeretekben oly járatossággal, hogy vallási testületünk, egyházunk, csakis büszke lehet arra, hogy világi rendében theologiai téren is ilyen szakavatott férfit mondhat magáénak.

Szerző műve nemcsak az unitárius, hanem általán a hazai prot. egyh. történeti irodalomban epochalis munka és emlékünnepeünknak kétségtelenül egyik dicsősége, egyház alapítónk életének és érdemeinek maradandó emléke. Hitrokoninknak e művet megszerezni erkölcsi kötelesség parancsolja, a kiknek is azért, valamint minden történetkedvelőnek szíves pártolásába szeretettel ajánljuk.

Az oklevéltárral ellátott kiadás: 2 frt. 50 kr., a másik egyszerűbb: 2 frt. Kapható szerzőnél (Budapest, II. kerület Toldy Ferencz-utca 713 sz.) és Abafi Lajos, budapesti könyvvarus utján könyvkereskedőknél.

Protestans új képes naptár 1880. szökö évre. Szerkesztette Dúzs Sándor tanár. Ára: 50 kr. A rendes naptári részen kívül magában foglalja: Dobos János czeglédi ref. lelkész életrajzát (arczképpel) Baráth Ferencztől. Haan Lajos b. csabai ev. lelk. életrajzát arczképével. Tóth János néhai ev. lelkész életrajzát (arczképpel) és a mi kitünő kartársunk, néhai Simén Domokos életrajzát arczképével, s ezeken kívül több érdekes elbeszélést tartalmaz a prot. egyházi tiszti névtárt adja pontosan összeállítva. E változatos dús tartalmu naptárt bátran ajánljuk a nagy közönség s különösen pedig lelkészeink figyelmébe.

Protestans pap. E czim alatt indítottak meg egy új folyóiratot Lágler Sándor ev. pap és Kálmán Dezső ev. ref. pap. Folyóiratuk főleg a gyakorlati tér művelését tűzte ki célul, azonban az egyházi szónoklatra is kiváló gondot fordít. Tájékozásul itt közöljük az első szám (oct.) tartalmát: Olvasóinkhoz Reformatio-ünnepi beszéd Keresztelési beszéd. Halotti imák. Én az Úr szolgálója vagyok. Lelkészi iroda. Viszálkodó házassokkal való bánásmód. Külömfélék. Előfizetési ár egész évre 4 frt; félévre 2 frt; negyedévre 1 frt. A hasznosnak ígérkező folyóiratot ajánljuk lelkészeink pártolásába.

Új biblia fordítás fog megjelenni magyar nyelven izraelita tanodák számára, Löwy M. E. fia könyvvarus és könyvkiadó cég kiadásában. A fordítást Reich Ignác (a „Béth Él“ ismeretes szerzője) eszközözi. A biblia I. könyvének magyar szövege közelebről kikerül sajtó alól. Annak idejében ismertetni fogjuk.

Magyar könyvészet 1860—1875. című munkára hirtet előfizetést Petrik Géza. A munka két részre oszlik. Az első részben betűrendben adni fogja az 1860—1875. években megjelent magyar könyvek és szaklapok jegyzékét, kitéve mindenütt az egyes művek pontos címét, alakját, lap és évszámát, a megjelenési helyet, kiadót vagy nyomdászt és árt. A második rész pedig a tudományos szakmutatót fogja képezni, mely egyes szakokban ismét betűsorban tünteti föl az első részben foglalt czimeket, rövid kivonatban és árak nélkül, de utalva mindenütt az első rész lapszámára, hol a teljes czim stb. felfalálható. Megjelenik az év végéig mintegy 30 ivnyi terjedelemben. Ára 5 frt lesz. E valóban hézagpótló művet ajánljuk az iskolai és más közkönyvtárak s az egyes irodalombarátok pártolásába.

A székely-udvarhelyi ev. ref. főtanoda „Értesítője“ szerint, melyet Szakács Mózes tanvezető szerkesztett, az 1878—79. tanévben: működött 17 tanerő. A tanulók létszáma évrázaskor volt 282. Érettségi vizsgára állottak 19-en, kik mindnyájan éretteknek nyilvánítottak. A tanuló ifjúság erkölcsi magaviselete általában kielégítő volt.

A baróthi gazdasági szakosztálylyal megoltott felső népiskola értesítvénye 187^{8/9}-ről. Szerkesztette: Bedő József igazgató. E négy osztálylyal bíró intézetnek 43 növendéke volt a mult tanévben. Működött a vallástanítókat is ideértve 8 tanerő. A tanulók nemzetiségre nézve mind magyarok, vallásra nézve 21 r. kath, 18 ev. ref., 4 unitárius. Ez intézetnek Erdővidéken igen szép elhivatása van, melynek hogy megfelelően szívünkől ohajtjuk.

KÜLÖNFÉLÉK.

Angol barátaink hazájukba szerencsésen visszaérkezve, elragadtatással írnak a lapokban magyarországi útjokról. Az itteni szokások, a vendégszeretet és a lelkesültség, a melylyel itt létük alatt mindenfelé üdvözölték, nem kis mértékben lepte meg őket. Gordon vizsgálománójában Debreczent is meglátogatta, hol jelen volt a reformátusok épen akkor gyűlésttartó egyetemes conventjének egyik ülésén. Erdélyben és Magyarországon szerzett benyomásait és tapasztalatait a „Christian Life“ és „Christian World“ című elterjedt lapokban közölte honfitársaival; mig Chalmers az „Inquirer“-ben és az „Unitarian Herald“-ban czikkezett felejthetlen látogatásáról. Az erdélyi unitáriusok kitarását a multban, összetartását a jelenben és a hitbuzgóság és lelkesedés amaz óriás mérvét, melyet jelen zsinatukon felmutattak, nem győzik eléggé bámulni. Oct. 22. a brit és külf. unitárius társulat meghívására a Canon-Street Hotel nagy Halljában nyilvánosan tartották meg beszámoló beszédeiket egy rendkívül népes meeting előtt. Midőn e sorokat írjuk, a részletes tudósítás még nem érkezett hozzánk a gyűlésről, de megvagyunk győződve, hogy azzal az